

1936 BERLİN OLİMPİYATLARI: BİR BARIŞ ARACI MI, YOKSA MEŞRUIYET ARAYAN BİR REJİMİN PROPAGANDA ARACI MI?

Oktay HEKİMLER¹

Özet: Siyaset, spor ve propaganda arasındaki ilişki dikkate alındığında Olimpiyat oyunları bu konuda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Özellikle totaliter rejimlerin yükselişe geçtiği iki savaş arası dönemde bu ilişki daha da yoğun olmuş ve diplomasi yerini giderek propaganda almıştır. Bu hali ile de başta spor ve sanat olmak üzere pek çok toplumsal öge giderek egemen ideoloji ve iktidarın çıkarlarına hizmet ederken, Olimpiyat oyunlarının da gerçek misyonu olan barış ve halkların kardeşliği düşüncesinden uzaklaşarak farklı amaçlara hizmet ettiği bir gerçektir. Söz konusu bu çalışmada 1936 Berlin Olimpiyat Oyunlarından yola çıkılarak, Nasyonal Sosyalist Almanya’da spor ve siyaset arasındaki ilişki propaganda unsuru ile birlikte değerlendirilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde bir tarafta uluslar arası arenada varlığını ortaya koymaya çalışan bir rejimin spor ve siyaset arasındaki bağı kullanarak nasıl kendisine meşruiyet sağlamaya çalıştığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada önce Spor, Siyaset ve Propaganda arasındaki teorik ilişki kısaca ortaya konmuştur. Bunu izleyen bölümlerde ise Almanya’da Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelişi ile beraber bu ilişkinin nasıl değiştiği, zamanla Olimpiyat Oyunlarının nasıl egemen ideolojiye hizmet ettiği, o günlerdeki gelişmeler dikkate alınarak tartışılmıştır. Aynı zamanda konu ile ilgili gelişmelerin Türkiye’deki yansımalarına da yer verilmiştir. Burada amaç söz konusu bu gelişmelere o günlerde Türkiye’nin nasıl baktığını da ortaya koymaktır. Bu da bize gelişmelerin Türk iç ve dış politikasına nasıl tesir ettiğini, batıdan esen farklı rüzgarların Türkiye’ye nasıl yansıdığı konusunda fikir verebilecektir.

Anahtar Sözcükler: Olimpiyatlar, Nasyonal Sosyalizm, Propaganda, Revizyonizm, Irkçılık

“Zorla çalışma ve kitlelerin köleleştirilmesi üzerine inşa edilen, savaşa hazırlanan, yalanlara dayalı bir propaganda geliştiren bir rejim, nasıl özgür ve barışçı olimpiyat oyunlarını gerçekleştirebilir.”
Heinrich Mann

---

¹Öğr. Gör., Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu,
ohkimler@nku.edu.tr

Giriş

Sporun siyaset ve diplomasi ile yakın bir ilişkisi vardır. Spor bu şekilde, devletlerin siyasi ve diplomatik bir aracı, yani iktidarın tahakküm ilişkisine hizmet eden bir tür propaganda aracına dönüşebilmektedir. Bu bağlamda Olimpiyatlar da zaman zaman bu amaca hizmet edebilmektedir. Özellikle 1936 Berlin Olimpiyatları ile özetlemeye çalıştığımız bu düşünce daha öne çıkmakta, spor ve siyaset ilişkisi, açıkça görülebilmektedir.

Söz konusu bu çalışmada, 1933 yılında özgür ve demokratik seçimler sonucunda iktidara gelen spor olgusuna nasıl baktığı 1936 Olimpiyatları üzerinden okunmaya çalışılmaktadır. Özetle, Olimpiyatların nasıl bir siyasi propaganda aracı haline getirildiği tartışılmaya açılmıştır.

1936 Olimpiyatlarının en dikkat çekici yanı, asıl amacının ötesinde hizmet ettiği gerçeğidir. Nazi Almanya'sında sanat ve spor, siyasetin birer aracı olarak, "Faşist Estetiğin" sergilendiği, tek tip ve anonimleştirilmiş bir toplum yaratmak düşüncesine, farklılıkları dışlayan, çoğunluk düşüncesine dayalı ve ırkçı politikasına hizmet etmişlerdir. Bu şekilde ulusların yakınlaşması düşüncesine hizmet etmesi gereken olimpiyat oyunları, ilk defa totaliter bir rejimin aracı olarak, spor ve siyaset tarihinde farklı bir yer kazanmıştır.

Bu bağlamda kanımca bu çalışmada asıl cevap aramamız gereken sorular; 1936 Olimpiyat Oyunlarının hedefi ne idi? Oyunlar Nasyonal Sosyalist propagandaya nasıl hizmet etmiştir? Bu amaçta ne kadar başarılı olmuşlardır? Bu sorulara bulduğumuz cevaplar bizi, Olimpiyat oyunlarının kendisini yeniden yaratmak iradesinde olan bir toplum ve ona hükmeden Totaliter bir rejime nasıl hizmet ettiği, bu olgunun etkili bir strateji ile istismar edilmeye ne kadar müsait olabileceği gerçeğine götürecektir.

Siyaset ve Propaganda ilişkisini ortaya koyan teorik bir çerçeve eşliğinde Almanya'nın söz konusu dönemde sporu nasıl kullandığı ortaya konmaya çalışılırken, Almanya'nın değişen söylemini ve bunun spor-siyaset ilişkisine nasıl taşıdığını anlayabilmemiz için olaylara varan süreç, I.Dünya Savaşı sonrasında Faşizmin yükselişine sebep veren olgular göz önünde bulundurularak analiz edilmelidir. Bu nedenle Almanya'da giderek değişen söylem ve bunun yansımaları, kitle ruhunun nasıl harekete geçirildiği üzerinde durulmuş, basın ile diğer yardımcı araçlar ve ulusal çevrenin etkisi ile karar alıcıların bu süreci nasıl şekillendirdiği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kanımca dikkate alınması gereken bir önemli konu, o yıllarda artık uluslararası sistemde yavaş yavaş yerini almaya başlayan, yeni bir aktör olan Türkiye'nin olaylara bakışı ve yaklaşımı olmalıdır. Bu nedenle 1936 Olimpiyatlarına sporcularını göndererek temsil edilme imkanına sahip olan Türkiye'nin de olaylar karşısındaki tutumuna kısaca yer verilirken Batıdan esen rüzgarın Türkiye'de ne tür yansımalara sebep verdiğine değinilerek spor-siyaset ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

1. Siyaset ve Propaganda İlişkisi

Siyaset rakip görüşlerin ve birbiriyle rekabet halindeki çıkarların uzlaştırıldığı bir çatışmayı çözme aracıdır. Ancak siyaset tüm çatışmaların çözüme kavuşturulduğu bir faaliyet olarak değil, bir çatışma çözme aracı olarak düşünülmelidir. Her ne kadar modern toplumlarda devlet kadar yeni aktörlerin, çok uluslu şirketler ve uluslararası örgütler ile sivil toplum örgütlerinin sahneye çıkması, ile beraber siyaset artık hükmetmek yerine yönetim üzerine inşa edilse de, geçmiş yıllarda bu olgunun temelini hükmetmenin oluşturduğu bir gerçektir. Bu şekilde özellikle demokrasi olgusunun giderek geri plana atıldığı toplumlarda, kollektif kararlar almak suretiyle ve bunların uygulanması ile toplum üzerinde bir kontrol sistemi oluşturulmaktadır.

Zor ve şiddet'in politikanın sınırlarını belirlediği ve zor ile şiddetin olduğu yerde politikanın son bulduğu bir gerçektir. Bu nedenle tiranlıklar, ya da otoriter/totaliter yönetimler istikrarlı ve düzenli devletler olabilirler. Ama bu onların politik yönetimler oldukları anlamına gelmediği gibi, bunların muhalif hareketlere izin vermemesi, çok seslilik yerine tek sesliliğe dayanmaları ve çoğulluk karşısında çoğunluğu öne çıkarmaları siyasetin giderek bir diyalogdan çıkarak monologa dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Çeşitlilik ve çoğulluk düşüncesine kapalı olmaları vasıtası ile, siyasetin temel unsuru olan müzakereci bir kamusal alan ortadan kalkmıştır. Bu şekilde de uzlaşmaya dayalı siyaset, bir dayatmaya, ister azınlık ister çoğunluk olsun, iktidar sahiplerinin düşünce ve ideolojilerini karşı tarafa kabul ettirdiği bir sürece dönüşmüştür.

Propaganda özellikle totaliter rejimlerin öne çıktığı iki savaş arası dönemde siyasetin kullandığı yaygın araçlardan biri olmuştur. Bu şekilde kamuoyu üzerinde ciddi bir baskı oluşturulma imkanı oluşmuştur. Etkin bir propaganda sayesinde,güç ve iktidar sahibi bir azınlığın kararlı bir şekilde benimsediği bir görüşü çoğunluğa empoze edebilmesi mümkün olmuştur (Kışlalı,1995: 169).

1917 Bolşevik devrimi ile beraber giderek öne çıkmaya başlayan siyaset propaganda ilişkisi, iki savaş arası dönemde etkisini hissettiren Faşist rejimler tarafından daha da benimsenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş yıllarında siyasetle olan bağıını sürdürmüş ve en az diplomasi kadar önemli bir araç olarak var olmaya devam etmiştir.

Latince “propagare” sözcüğünden türemiş olan ve “yayılması gereken” anlamına gelen propaganda, bir topluluğun düşüncelerini,duygularını ve davranışlarını tavr ve hareketlerini etki altında tutmak ve onlar üzerinde belli bir tahhaküm ilişkisini ortaya koyan belge, bilgi, doktrin ve görüşler bütünüdür. Andrew Heywood'a göre propaganda, düşünceleri şekillendirmek, siyasi bir hareketi teşvik etmek için bilinçli bir çaba göstererek yayılan enformasyon, manipülasyon aracıdır (Heywood, 2010: 270). Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansikolpedisi ise propagandayı, “Simgelerin (sözcükler,sloganlar,müziksel ve görsel gösteriler dahil olmak üzere) hesaplı bir biçimde manipülasyonu, izleyici topluluğun tutum ve davranışlarını tasarlama veya dolaylı olarak değiştirme olarak, tanımlamaktadır.

Propagandanın ilk unsuru insandır ve insanların ihtiyaçları ile beklentileri propagandanın temelini oluşturmaktadır. Propaganda her konuda yapılabileceği gibi, bu konuda yetişmiş uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. Çünkü amaç kitleleri bir düşünce ve fikre ikna etmektir. Propaganda yapılırken vatandaşın ilgisi ve dikkati hedeflenen konuya yönlendirilmelidir. Hatta herkesin toplumsal olaylarda ortak hareket etmesi gerektiği bilinci verilmelidir. Konular belirlenirken toplum ve ülkeyi yurt içi ve yurt dışında ilgilendiren ülke çıkarlarına hizmet ettiği iddia edilen konulara dikkat çekilmelidir. (Bogdanur, 2003:132) Dikkat edilmesi gereken bir husus da, propaganda da bir süreklilik olması ve önemli görülen konuların toplumun her kesiminde, gerçekleri tam olarak aktarana kadar sürekli olarak vurgulanmasıdır.

Propagandanın bir diğer önemli özelliği ise önemli görülen konularda neyin, ne zaman söyleneceği, neyin ne zaman nasıl aktarılacağına iyi belirlenmesidir. Bu yapılırken teknolojik imkanlar dikkate alındığı gibi, toplumun zaafları kültürel değerleri sosyo-ekonomik beklentileri de hesaba katılmalıdır.

Kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi için üç koşul vardır. Bunlardan ilki, bireylerin yeterli ve doğru haber almaları, ikincisi aldıkları bilgileri duygulardan uzak, akıllarıyla değerlendirmeleri ve üçüncüsü ise çıkarlarını sağlamaları umudu ile kamu işlerine yakın bir ilgi göstermeleridir. Bu üç koşulun sağlanmasının son derece zordur. (Kışlalı, 1995: 172) Propagandanın bir özelliği de belli kurallardan oluşmasıdır ve genel olarak şu kurallar öne çıkmaktadır (Domenach, 2003: 17).

- **Basitleştirme ve tek düşman kuralı:** Propaganda her şeyden önce konuyu basitleştirip herkes tarafından anlaşılır hale sokmaya çalışmaktadır. Örneğin, “Yaşasın A”, “Kahrolsun B”, şeklindeki ifadeler inceleme konumuzu oluşturan Nasyonal Sosyalist Almanya da sık sık karşımıza çıkacak olan ve kitleleri etkilemekte başvurulan basit ama etkili sloganlar olacaktır. Özellikle Bolşevik karşıtı/Yahudi aleyhtarı söylemlerde bu tür basit ve etkili sloganlar kamuoyunu etkileyecektir.
- **Kabaca genel ifadelerle anlatma kuralı:** Burada amaç kitlelere verilmek istenen mesajları net olarak doğrudan bir anlatımla aktarmaktır. Partiler iktidara ulaştıklarında ayrıntılı bir parti programı oluşturabilirler. Ancak kitlelere yönelik propagandaya gelince burada ayrıntılara yer yoktur. Örneğin Hitler daha iktidara gelmeden Kavgam adlı kitabında şu ifade yer vermektedir: *Her propaganda anlatım düzeyini yöneldiği kitleler içindeki en düşük anlama yeteneğine göre düzenlenmek zorundadır.*
- **Tekrar Kuralı:** Hitler’e göre, propaganda az sayıda düşünce ile sınırlandırılıp, o az sayıdaki düşünce bıkmaz usanmaz bir biçimde tekrarlanmalıdır. Nitekim Nasyonal Sosyalist rejiminin Propaganda Bakanı Josef Goebbels’in, *Aynı şeyi iki bin yıldır tekrar ettiği için Katolik kilisesi etkisini sürdürüyor* şeklindeki sözü buradaki düşünceyi ortaya koymaktadır.

- **Sevileni kullanma kuralı:** Toplumun daha önceden benimsemiş olduğu şeylerden yola çıkılarak, ona yeni bir takım düşünceler kabul ettirilebilir. Bir düşüncüyü, dini, ya da ideolojiyi benimsemiş olanlara bunun aksini savunmak yerine onlarla paralel düşündüğünü ortaya koymak, ortak bir paydada buluşmak, karşı tarafın dikkatini çekecektir.
- **Oybirliği ve bulaşma kuralı:** İnsanlar toplumda yalnız olmadıkları için bir ya da birden fazla grubun üyesi oldukları için o grubun düşüncesine ters düşmemeye gayret ederler. Kararsız olan kişi bu durumda çoğunlukla aynı görüşte olduğundan değil, farklı çevrelerin etkisinde kaldığı için bazı durumları benimsemektedir. Bu nedenle propagandanın bir amacı da toplumda önemli bir kesimin de o görüşü benimsediği inancını yaratmaktır. Bu şekilde de çoğunluğa uymak, ondan etkilenmek propaganda'da karşımıza çıkan genel ve güçlü bir eğilim olmaktadır.

Bir diğer önemli husus, her propagandanın bir karşı propagandası olduğu ve bu şekilde de kamuoyu oluşturulup kitleleri etkilemenin mümkün olduğudur. Kendi görüşünü yaymak isteyen taraflar, bir taraftan da karşı propaganda vasıtası ile diğer görüşleri çürütmek ve bu şekilde kendi görüşlerini kabul ettirmek imkanına sahip olabilmektedirler. Yani propaganda kendisine yönelik var olan görüş ve önyargıları silmek için de oluşturulmuş olabilir ki çalışma konumuzu teşkil eden Nasyonal Sosyalizm buna sık sık başvurmuştur. Karşı propagandanın bulunması durumunda, en iyi düzenlenmiş propagandalar bile başarısızlığa uğrayabilirler. Bu nedenle otoriter rejimler bir karşı propagandanın yapılmasına izin vermez, bunu mümkün olduğunca kontrol altında tutmaya çaba sarf ederler.

2. Nasyonal Sosyalist Propaganda Üzerine

Yukarıda teorik çerçevesini çizmeye çalıştığımız siyaset ve propaganda ilişkisi, Nasyonal Sosyalizm düşüncesinde çok yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Nasyonal Sosyalizm yoğun bir propaganda mekanizması geliştirerek, totaliter bir rejim olduğu yönündeki karşı propagandaları silmeye çalışmıştır. On iki yıllık Nasyonal Sosyalistrejimi boyunca propagandanın Partinin iktidara gelişi ve bu iktidarı sağlamlaştırmasında karar verici bir rol oynadığı bir gerçektir. Almanya bu dönem boyunca son derece önemli değişiklikler yaşarken, aynı zamanda daha önceki hükümetlerden farklı çıkarlar ve öncelikler söz konusu olmuştur. Naziler tüm toplumu düşüncelerine ikna etmek ve eylemlerine destek kazanmak arzusundadır, işte özellikle bu dönemle propaganda ile siyaset arasında var olan ilişki daha da sıkı bir hal almıştır. Hitler, Münih'te gerçekleştirdiği Birahane Darbesi sonrasında henüz tutuklu bulunduğu ve **Kavgam** yazdığı yıllarda oluşturduğu parti stratejisinde kitlelerin millileştirilmesinden söz eder ve bu stratejinin anahtar sözcükleri olarak organizasyon ve propagandayı öne çıkarmıştır. (Dann, 1996: 293)Ona göre "Propaganda, bir temel ilkeyi dikkate almadığı takdirde başarılı olamayacaktır.

Bu temel ilke de, propagandanın sınırın iyi belirlenmesi ve sürekli tekrar edilmesi gerektiğidir. Azim de başarının temel koşuludur”.

Geliştirilen organizasyon sayesinde tüm toplum, zirvesinde Führer’in yer aldığı bir hiyerarşiye dahil olurken, Hitler’e göre geniş kitlelerin millileştirilmesi ancak fanatik ve taviz vermez bir tutum ile söz konusu hedefe kilitlenmeyi gerektirmektedir. Bu da tüm toplumsal konuları içermektedir. Hitlerin milliyetçi prensipleri, radikal ve agresif karakteri, var olan milli burjuva geleneğin mirası olan politik kültür ile arasına derin bir mesafe koymuştur. Özellikle sık sık betimlediği şovenizme karşı tutum ile başta işçi sınıfı olmak üzere geniş kitleleri kendi yanına çekerek o güne dek var olan politik kültüre derin bir darbe indirmeye çalışmıştır. Ancak ilk dönem Hitler’in karşısındaki en büyük sorunlardan biri kitlelerin yalnızca millileştirilmesi değil, bunun ötesinde kitlelerin Parti için kazanılması gerektiğidir.

Söz konusu propaganda oportünist bir biçimde milliyetçi sağ cephede rağbet gören kavramlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Üzerinde durulan, bu kavramların Parti ile bağlantısını ortaya koyacak şekilde radikal ve taraflı bir şekilde dile getirilmesidir. Bu nedenle oluşturulan propaganda eşitlik ve Almanların yeniden şahlanması düşüncesi üzerine inşa edilmiştir. Parti özellikle üç kavram üzerinde durmuştur;

- Versaille Sözleşmesi ile Alman halkının köleleştirilmesine karşı girişilen mücadele,
- Weimar sisteminin yerilmesi,
- Solun sınıf çatışmasına alternatif bir halk topluluğu düşüncesinin oluşturulması.

Bu her şeyden önce Führer’in çizdiği, Almanya’yı kölelikten kurtaracak yegane yol olacaktır ve bu durumda söz konusu propaganda da bu uğurda girişilen her eylemi meşru kılacak bir araç olmaktadır. Josef Goebbels Propaganda Bakanlığına getirildiğinde özellikle iki konudan sorumlu olmuştur.

- Propagandanın mümkün olduğunca etkin ve kesimleri kapsamaması
- Zararlı bilgilerin ayıklanması ve engellenmesi. Karşıt propagandaları etkisiz kılmak.

Kitleleri harekete geçirmek, var olan nefret ve intikam duygusunu daha da artırmak için, temeli I.Dünya Savaşı ve Versaille Sözleşmesine dayandırılan bir **ortak düşman** olgusu yaratılmıştır. Burada elbette bilinen en belirgin örnek; Yahudi aleyhtarı söylem olacaktır. Yahudilerin, Alman toplumunun düşmanları ile yakın olduğu iddia edilen ilişkileri, bunların komünist ve emperyalistler ile olan işbirliği sık sık dile getirilen olgular olmuştur. Hatta Olimpiyatların Yahudilik ve Masonluğa hizmet ettiği düşüncesi savunmuş, ilk zamanlar Olimpiyatlara karşı eleştirel tutumu takınılmıştır. Bu şekilde de, Jean Marie Domenach’in dikkatimizi çektiği propaganda da ortak bir düşman yaratılması, aynı düşüncenin sık sık tekrar edilmesi, anlaşılması kolay, basit ve entelektüel nitelikten uzak olması, kuralları karşımıza çıkmaktadır.

Almanya giderek kamusal alan ve özel alan ayrımının ortadan kalktığı, bireyselliğin yerini anonim varlıkların aldığı bir topluma dönüşürken, çok

seslilik ve kamuoyunun farklı etkilere açık olmasının önüne geçilmiştir. İktidar tek bir elde toplanırken, iktidarın görüşünün tüm toplum tarafından benimsenmesi sağlanmış, başta spor ve sanat olmak üzere günlük hayatı şekillendiren alanlar siyasal propaganda ile iç içe geçerek toplum üzerindeki tahakküm ilişkisini artırmıştır. Bu sayede de rejimin temel felsefesine, resmi ideolojisine ters olan görüşlerin söylenmesi ve savunulmasının önüne geçilmiştir. Serbestçe oluşan bir kamuoyu yerine güdümlü bir kamuoyu mevcuttur ve bu şekilde tüm ulusal ve uluslararası kamuoyu var olanı görmeye değil, inandırılmak istenenleri görmeye davet edilmiş, artık tek bir doğru söz konusu olmuştur. O da rejimin doğrusudur.

Alfred Sauvy, kamuoyunun oluşumu sırasında alınan bilgilerin bazı durumlarda biçim değiştirerek, sapmalara uğrayarak algılanmasının mümkün olduğuna işaret etmektedir. Olimpiyatlar sırasında izlenen propaganda da bunu doğrulamaktadır. Olimpiyatlar toplumsal ortak bir dava olarak empoze edilmekte, olaylar, koşullar kuşkulara yer vermeyecek biçimde değerlendirilmektedir. Bu durumda da ortak dava söz konusu olduğunda sapma, gruptaki dayanışma ve tutarlılığı güçlendirecek ve desteklenen mücadeleyi haklı gösteren bir araca dönüşmüş olmaktadır.

Bertolt Brecht Faşizmin bir eleştirisini yaparken, sosyalizm ile eşleştirilen *Topluluğun çıkarları bireyin çıkarlarından ağır basar* düşüncesinin burada saptırılmış olarak karşımıza çıktığını ifade eder. (Brecht, 1975: 67) Ona göre dikkat etmemiz gereken, topluluğun çıkarları öne çıkarken, topluluk çıkarları ile bireyin çıkarları arasında giderek derin bir uçurumun olup olmadığıdır. Yani, bireyin yararları ile topluluğun yararının artık çatışmaya başladığıdır. Bu durumda bir kitle ruhu harekete geçerken, topluluk çıkarının aslında sadece iktidar sahibi belli bir çoğunluğun çıkarı olduğunu görmekteyiz. Propaganda da bu süreci kolaylaştırmaktadır.

3. Demokratik bir Ülkeden, Totaliter bir Ülkeye devrolan Olimpiyatlar

Olimpiyat oyunları Nasyonal Sosyalist Almanya için vazgeçilmez bir önem arz etmiştir. Bu düşünce üzerine kısa bir süre düşünen herkes, 1936 Olimpiyat oyunları sayesinde vatanımızın haftalar boyunca dünyada olup bitenlerin merkezinde yer almak imkanına sahip olduğunu görecektir. Bu oyunlar sayesinde elimize kıymeti biçilemez bir propaganda aracı geçmiş bulunmaktadır (Teichler,1991: 62) bu sözler, kanımca çalışma boyunca ortaya koymaya çalışacağımız düşüncenin ana hatlarını bize özetlemektedir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) 13. Mayıs 1931 tarihinde XI. Yaz Olimpiyat Oyunları hakkını Berlin'e verdiğinde bu aslında yeniden uluslararası siyasal ve ekonomik sistem içinde yer almak iradesini ortaya koyan Almanya için değeri biçilmeyecek bir fırsat olur.

Olimpiyat oyunları Nasyonal Sosyalist rejimden çok önce, daha Weimar Döneminde Almanya için tekrar uluslararası arenada varlığına bir meşruiyet katma aracı olarak görülmüştür. Nitekim bu nedenle, Weimar Döneminde Almanya'nın diskalifiye edildiği Olimpiyat oyunlarında tekrar yer alabilmek, hatta oyunların kendi coğrafyasında gerçekleştirilmesi konusunda ciddi

atılımları içinde olduğunu görmekteyiz. Bu da bize göstermektedir ki daha erken dönemde Almanya spor ve uluslararası politika arasındaki derin ilişkinin varlığının farkına varmış ve olimpiyatlara farklı bir önem atfetmiştir.

Paris Sözleşmesinde, Almanya ve onun müttefiki olan ülkelerin 1920 Olimpiyatlarında yer almamasına karar verilmiştir. 1924 yılına geldiğimizde Paris'te gerçekleştirilen Yaz ve Kış Olimpiyat oyunlarında geçmişte Almanya'nın müttefiki olan ülkeler artık yer alabiliyor iken Almanya hala oyunların dışında tutulmuştur. Buna karşılık 1928 Saint Moritz Kış Olimpiyatları, Berlin'in uzun süre sonra tekrar yer almak imkanınısahip olduğu ilk Olimpiyatlar olmuştur. Almanya burada önemli bir varlık gösteremez ve tek bir Bronz Madalya alırken bunu izleyen Amsterdam Yaz Olimpiyatlarında ise on bir Altın, dokuz Gümüş ve on dokuz Bronz Madalya alarak önemli bir başarı ortaya koymuştur.

Ancak asıl önemlisi bu gelişmelerin Almanya'nın uzun zaman sonra tekrar uluslar arası sistemde kabul görmeye başladığına işaret olmasıdır. Locarno Antlaşmaları ile başlayan süreçle, Almanya uzun süre sonra ilk defa Avrupalı güçlerle Avrupa'yı ilgilendiren konu ve meselelerde müzakere etmek, imkanına sahip olmuştur. 1928 Olimpiyat oyunları da benzer bir işlev görmüş, spor vasıtası ile Almanya'nın tekrar uluslararası arenada varlığını ortaya koyabilmiştir.

Almanya daha 1927 yılında, 1936 Olimpiyatlarının kendi ülkesinde gerçekleştirilmesi yönünde ciddi adımlar atarken, bunun arkasında pek çok neden vardır.

- Bu şekilde Berlin bir kere daha uluslar arası sistemde kabul gördüğünü kanıtlayabilecektir.

-Uluslar arası kamuoyu 1916 Olimpiyatlarının, savaştan dolayı Almanya'da gerçekleştirilemeyeşinin diyetini ödemeye davet edilmiştir.

- 1929 Ekonomik Krizinin getirdiği sosyo-ekonomik travmayı daha rahat atlatabilmek, yeni bir gündem oluşturmak mümkün olabilecektir.

Gelişmeler bize 1936 Olimpiyat Oyunlarının aslında Weimar Cumhuriyeti Almanya'sının çabasınınbir sonucu olduğunu göstermektedir. Nasyonal Sosyalistler sadece kendilerinden önceki iktidarın mücadelesinin sonucu olan, bu önemli spor olayını kendi propagandaları için bir araca dönüştürmek imkanına sahip olmuşlardır.

Nasyonal Sosyalistler ilk zamanlar Olimpiyatların temel felsefesi olan, ulusların kardeşliği, barış ve hümanizm düşüncesi ile pek alakadar değil iken, bu düşünce 1932 yılında Alman Olimpiyat takımının Los Angeles'taki başarısından sonra değişmiştir. Bu tarihten sonra, *Halkın Aydınlatılması ve Propaganda Bakanlığı*, Olimpiyat Oyunları ile daha yakından ilgilenmeye başlamıştır.

Hakim düşünce Olimpiyatlar vasıtasıyla ile Nasyonal SosyalistAlmanya'sına yönelik karşıt propagandaları etkisiz kılmak, rejimin sunumunu yapmak, ona yönelik olarak var olan tepkileri yok etmektir. Nitekim Almanya bu amaca ulaşacak ve tüm dünyayı Berlin'e toplayarak Almanya'nın yeniden şahlanışını sergileyecektir.

4. Değişen Vizyon ve Olimpiyatların Kitle Ruhunu Harekete Geçişi

Weimar Cumhuriyeti siyasi anlamda emekleyen bir aktör de olsa, demokratik hukuk devleti karakterinden taviz vermemiştir. Oysa 1933 sonrasında Almanya, uluslararası kamuoyunda Yahudi aleyhtarı, Sosyal Demokrat ve Komünist düşünceye ve partilere karşı her tür demokratik hakkın kısıtlandığı, çoğunluk düşüncesinin çoğulluk düşüncesini ezdiği bir ülke olarak anılmaya başlanacaktır. 1933 yılında demokratik ve özgür seçimlerle iktidara gelen Nasyonal Sosyalist Parti ile demokrasi, hukuk devleti ve de diploması kavramları giderek geri plana atılırken, merak uyandıran bir konu Hitlerin iktidara gelişi ile Almanya'nın yeni konumu olmuştur.

Hitler'in iktidara gelişi, saldırgan iç ve dış politik söylemi, kısa bir süre sonra olimpiyat komitesi üzerinde de olumsuz etkisini yaratmış, Hitler'in yükselen gücü ve barıştan çok uzak olan söylemi, halkların barış ve birliğini öngören Olimpiyat Komitesinde ciddi endişelere sebep olmuştur. Buna rağmen izlenen başarılı karşıt propaganda ve sıkı bir kontrol sistemi vasıtası ile Almanya'ya yönelik iç ve dış tepkiler bertaraf edilirken, en azından Almanya içerisinde oluşan muhalif tavır ve tepkilerin, uluslararası kamuoyuna ulaşmasının önüne geçilmiştir (Blatt, 2010: 24).

Bu dönemde Parti ve rejim yandaşlarının olimpiyatlara yönelik çok farklı ve eleştirel bir tutum içinde olduklarını görmekteyiz. Nasyonal Sosyalist propaganda ilk zamanlarda olimpiyat düşüncesini kategorik olarak son bulması gereken **Ruhsal bir çılgınlık** olarak değerlendirmiştir. Hatta Hitler, 1932 Olimpiyat Oyunlarını, "Yahudiler ve Masonların bir icadı" olarak değerlendirmiş, ona göre Almanya'nın yapması gereken, Yahudi ve Mason çıkarlarına hizmet eden bu oyunlara katılmamak olmalıdır. Bu nedenle de bu oyunlara boykot etmeleri için Alman halkına ciddi yasaklayıcı uyarılarda bulunulmuştur. Burada Jean Marie Domenach'ın işaret ettiği propaganda da "Basitleştirme ve tek düşman kuralının" çok bariz bir örneğini görmekteyiz. Hitler'in savunduğu, "Alman ulusunun tek bir düşmanı vardır. Toplumsal siyasal ve ekonomik anlamda onu sömüren ve bu şekilde bir dünya hakimiyetine sahip olmak isteyen Yahudilik ve Yahudiler." şeklindeki tezi ard arda tekrarlayışı, kitleleri bu tek düşmana karşı harekete geçişi, propagandanın bir diğer kuralı olan "Tekrar kuralını" karşımıza çıkartmaktadır. Böylece, Olimpiyatların ulusal çıkarlara hizmet ettiği Cermen ırkının ortak düşmana karşı vasıf ve erdemlerini sergileyebileceği düşüncesi var olan propagandayı daha da güçlü kılmıştır.

Hitler'in başından itibaren amacı, yeniden silahlanma ve savaşa yoğunlaşmak, bu şekilde revizyonist politikalarına bir zemin hazırlayarak topraklarını, Doğu Avrupa'yı içerecek şekilde genişletmektir. Bu politikanın önemli bir ayağını Alman ırkının üstünlüğü düşüncesi oluşturmakta, ona meşru bir zemin yaratmaktadır. Bu durumda ırk ideolojisini öne çıktığı bu rejimle **Halkların Kardeşliği** düşüncesinin uyuşmayacağı ortadadır. Bu da bize söz konusu süreç boyunca Olimpiyatların yalnızca rejim için bir araç olduğunu bir kere daha kanıtlamaktadır.

İlk dönem hakim düşünce, Cermen ırkının Olimpiyatlara katılmasının kabul edilemez olduğudur. Bu onu sadece eşdeğeri olmayan aşağı ırklar ile aynı kategoriye sokacak, alçaltacaktır. Onun yerine, Büyük İmparatorluk içinde „Aryan Olimpiyatları“ olarak ifade edilebilecek, birbirine denk olan ırka mensupların katılacağı oyunları gerçekleştirmeyi arzulamaktadır. Yeni bir Almanya tasarlanırken de Olimpiyatların savunduğu, barış, eşitlik, hümanizm gibi düşünceler bu planın bir parçası değildir zaten.

Ancak kısa bir süre sonra aynı parti ve rejimin bu önemli spor olayını kendi çıkarları için kullanmaktan kaçınmadığına da şahit olmaktayız. Theodor Lewald, Weimar Almanya'sında sarf ettiği çabayı bu dönemde de sürdürmüş, Almanya'nın bu tarihi fırsatı kaçırmaması ve kendi çıkarları için kullanabilmesi için Hitler nezdinde ciddi girişimlerde bulunmuştur. Hitler'i asıl etkileyen, 1932 yılında Los Angeles Olimpiyat oyunlarında, Faşist İtalya'nın başarısı olmuştur. Mussolini İtalya'sı ev sahibi ABD'den sonra en fazla dikkat çeken aktör olmayı başardıysa bunu Almanya da başarabilirdi. (Bellers, 1986: 273) Olimpiyatlar artık yeni bir Almanya'nın, bundan öte Hitler'in iç ve dış politika hedeflerine hizmet edecektir. Hitler'in Olimpiyatlara sıcak bakmasını sağlayan bir gelişme de, Almanya'ya yönelik uluslararası arenadaki kültürel izolasyonun yıkılabileceği düşüncesidir. Olimpiyat oyunları için hükümetin 20 milyon marklık bir yatırım gerçekleştirdiği gerçeği, bu süreçten itibaren konunun ne kadar ciddi alındığını bir kere daha ortaya koymaktadır. İnşa edilen stadyum yüz bin kişiyi kapsarken, amaç o güne kadarki tüm oyunları gölgede bırakmak ve bir zamanlar yenilenin, yeniden şahlanışını tüm dünyaya göstermektir.

5. Ari Irk, Beden Terbiyesi ve Kahraman Ulus

Olimpiyat oyunları, Cermen ırkının farkını ve üstünlüğünü ortaya koyabileceği, Ari ırkın kendisine özgü bedensel güç ve estetiği tüm dünyaya gösterebileceği bir olay olarak empoze edilmiştir. Aynı zamanda da Almanların Versailles Sözleşmesi ile ellerinden zorla alınan ulusal onurlarını geri alabilecekleri önemli bir araç olarak görülmüştür. Bu hali ile “Her şey vatan içindir” düşüncesipropagandanın dayanağını oluşturmaktadır.

Sanat ve sporun siyasete hizmet ettiği bu dönemle beraber, Alman sanatçıların, heykellerde ve diğer çalışmalarda, atletlerin çok gelişmiş kaslarını, kahramanca güçlerini ve aryan yüz özelliklerini açıkça belirterek onları idealize ettiklerini görmekteyiz. Nasyonal Sosyalist Propaganda bu şekli ile günlük hayatta her alanda kendisini hissettirmektedir. Bundan öte bu, rejiminin, bedensel ve ruhsal bütünlüğe verdiği önemi de yansıtmıştır. Böylece, Alman Romantizminin yükseliş döneminden beri gelişen bir düşünce olan, Cermenlerin üstün tarih ve kültürel yapısının, bedensel üstünlük ile de tamamlanıyor olduğu düşüncesi, bir kere daha geniş bir kitlenin desteğini kazanmış olur. Sık sık geçmişe atıfta bulunuluyor olması, şanlı geçmişten bir kahramanlık miti yaratılması, geçmişin güzel günlerinin yâd ediliyor olması bir hali ile bize milliyetçiliğin karanlığa bakan yüzünü hatırlatırken (Gellner, 2008: 34), diğer hali ile bizi Jean Marie Domenach'ın işaret ettiği, “Propaganda da sevilen motiflerin kullanılması,” kuralına götürmektedir.

Nasyonal Sosyalist düşüncede, spor ve beden terbiyesi, sağlıklı bir ırk, güçlü askerlerin yetişmesi için vazgeçilmez bir unsurdur. Bu arı ırkın önemli bir özelliğidir ve vatana hizmet edecek erdemli ve şerefli birer asker olmanın ön koşuludur. Bu hali ile erkekler, vatanın kutsal çıkarları için ölmeye hazır birer savaşçı, birer kahraman olarak bu kutsal görev için doğru zamanı bekleyeceklerdir (Reich, 2002: 142).

Bu aynı zamanda Cermen soyunun devamından sorumlu olan ve güçlü yeni bir nesli vatan için yetiştirmek gibi kutsal bir görevi olan Ari ırkın kızları, şerefli askerlerin anaları için de öyledir. Ancak sağlam bir bedene sahip olanlar, sağlam ve güçlü bir nesil doğurabilecek ve onu vatanın hizmetine sunabileceklerdir. Bu nedenle de geleceğin erdemli ve rejime inanmış yurt sever erkek yurttaş ve kahramanlarını yetiştiren Hitler Jugend (Hitler Gençliği) kadar kızların bedensel gelişimini öne çıkaran, onların Nasyonal Sosyalist düşünce ile donatılarak rejime hizmet etmeleri sağlayan Bund der Deutschen Mädels (Alman Kızları Birliğinin) de son derece önemli bir misyonu olduğunu görmekteyiz. Bund der Deutschen Mädels estetik ve doğurganlık düşüncesini iç içe geçmiş, üyesi kızlar bir taraftan sportif faaliyetler ile yetiştirilirken diğer yandan ise iyi bir eş ve doğurgan ana olarak eğitilmişlerdir. Bu şekilde rejimin ideal kadın profilini şekillendirmişlerdir. (Holtje, 2001: 32) Hem Cermen kadınının bedensel güzelliğini sergilemek ama diğer yandan da erdemli birer eş ve ana olarak kamusal alanın gerisinde kalmaya, hadlerini bilmeye rıza göstermişlerdir. Bu hali ile de pek çok sportif faaliyet ve yarışmada yer alan, genç yaşta bedensel ve zihinsel bir forma sokulan Hitler Jugend ve Bund der Deutschen Mädels üyesi gençlerin kitle ruhunu harekete geçiren son derece önemli bir unsur olduğunu görmekteyiz.

Rejime hizmet eden, kitle ruhunu harekete geçiren ve ari ırkın üstünlüğünü ortaya koymak amacıyla hizmet eden kuruluşlar vasıtası ile ortaya konan eşitlik anlayışının giderek bireysellikler ile farklılıkları ortadan kaldıran, onun yerine anonim birbiri ile değiştirilebilir kişileri koyan bir anlayışa hizmet ettiğini görmekteyiz. Kitlelerin buna rıza gösterirken belli bir gruba ait olmak, bunu grup çıkarlarının gereği olarak görüp hareket ettikleri gerçeği ise bizi bir kere daha Jean Marie Domenach'ın savunduğu propaganda kurallarına götürmektedir. Ancak her şeyden önce beden terbiyesi ve sporun gündelik hayata bu denli önemsendiği, dahası bir yurttaşlık görevi olarak görüldüğü bu toplumda Olimpiyatların bir propaganda aracına dönüşünü, halkın bu düşüncüyü benimseyişini bir kere daha açıklamaktadır. August Comte, savaş ve barışta başarının arkasında yatan asıl olgunun “rıza” olduğuna işaret eder. Ona göre, kendi halkınızın venüfuz altında tutmak istediğiniz halkın rızası olmadan belli topraklarda kurmaya çalıştığınız tahakküm ilişkisinin bir anlamı olmayacaktır. Hitler, politik ve askeri güce erişmiştir, ancak planlarını gerçekleştirebilmesi için halkın destek ve güvenini de kazanması gerektiğinin bilincindedir. Bu nedenle Olimpiyatlar aynı zamanda kitle ruhunu harekete geçirecek bir araç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu kitlelerin rızası, onları politika ve

eylemlerinin Alman ulusunun yüce çıkarlarına hizmet ettiğine ikna edebilecektir.

Yine burada Totaliter rejimlerde, resmi ideolojinin zihinlere “tek doğru” olarak yerleştirilmesi çabasının okullarda, işyerlerinde sosyal derneklerde başlatılarak sürdürüldüğünü görmekteyiz. Radyo, TV ve yazılı basın tek seslidir ve dernek, kulüp ile benzeri kuruluşlar ortak amaca hizmet etmektedir. Bireyselliğini kaybeden ve bu şekilde hareket eden, dahası rejimin kendilerine öngördüğü kılıfa bürünen bu kişiler, diğerlerine ters düşmemek ve grup dışı kalmamak adına oy birliği ile hareket etmektedirler. Artık grubun doğrusu bireysel doğrunun önüne geçerken bundan öte toplumun doğrusu haline dönüşmektedir.

6. Olimpiyatlar; Ulusal Bir Görev

Almanya’da yaşanan iktidar değişimi ve ayrımcı uygulamalardan hoşnut olmayan ülkeler 1933 yılından itibaren Olimpiyatların Berlin’de gerçekleşmesini engellemek ve boykot etmek girişiminde bulunmuşlardır. Özellikle ABD, Yahudilerin dışlanması, siyahi sporculara karşı oluşturulan ayrımcı tutumdan dolayı Almanya’yı en çok eleştiren devlet olmuştur. Resmi çevreler kadar sporcular da bu boykota katılırken Jesse Owens, Joe Louis gibi siyahi sporcular uzun süre Berlin Olimpiyatlarında yer almak konusunda tereddüt etmişlerdir. Bu önemli sorun, Amerikan Ulusal Olimpiyat Komitesi ve Amerikan kamuoyunun oyunlarda yer almak gerektiği kararı ile aşılmıştır. Almanya’nın Olimpiyat Şartına sadık kalıp kalmayacağı, tüm katılımcılara eşit şans tanıyıp tanımayacağı konusundaki tereddütler devam ederken, tüm ırk ve inanışlara eşitlik tanınacağına garanti edilmesi ile sorun çözülmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı Henry de Baillet-Latour, Uluslararası Olimpiyat Komitesi-İOC’nın Viyana’da gerçekleştirilen 32. Toplantısında, Berlin’den Olimpiyatların temel felsefesine sadık kalacağı ve eşitlik ilkesinden taviz vermeyeceğine dair yazılı bir garanti talep etmiştir. Berlin kendisi için bir dış politika aracına da dönen Olimpiyatlar da tüm kurallara sadık kalacağını beyan ederken aynı zamanda tüm ırk ve inanışlara serbest katılım hakkı tanıyıp bağımsız bir Organizasyon Komitesinin kurulmasına da onay vermiştir. Ancak bu Komite gerçekte hiçbir zaman pratikte uygulamaya geçirilmemiştir.

Oyunlar, Almanya’da gerçekleşecekleri ve İOC’nın bunu boykot etmeyeceği kesinlik kazandıktan sonra, ulusal bir görev olarak empoze edilmiştir. Propaganda Bakanı Josef Goebbels ve İçişleri Bakanı Wilhelm Frick’in bulduğu; “*Olimpiya-Ulusal Bir Görev*” sloganı bu düşüncenin temelini oluşturmaktadır. 1934 yılında Berlin Operasında Alman Olimpiyat Takımı “Olimpiyat Yeminini” gamalı haçlı Nasyonal Sosyalist Flama önünde ederken, Olimpiyat Marşı yerine Richard Strauss tarafından bestelenen, yeni bir marşın söylenmesi öngörülmüştür. Bu gelişmeler yalnız uluslararası kamuoyunda önemli bir tartışmaya sebep vermemiştir. Bundan öte, uluslararası bir spor olayının nasıl ulusal çıkarlara hizmet ettiğini göstermektedir.

Uluslararası kamuoyunu etkileyebilmek için on dört dilin konuşulduğu bir basın ekibi oluşturulmuştur. Burada amaç uluslararası basını, aktüel gelişmeler ile

bilgilendirmek, ama asıl yeni Almanya imajını arzulandığı ölçüde tüm dünya'ya sergilemektir. Pek çok yabancı konuğu oyunlar sırasında Almanya'ya çekebilmek ve bu şekilde Alman ekonomisinin giderek ihtiyacı artan dövizleri yurda getirebilmek için alt yapı ve ulaşım çalışmaları hızlandırılmış, özellikle demiryolu bu anlamda ciddi araç olarak görülmüştür. Artan alt yapı ve ulaşım inşaatı beraberinde ciddi istihdam olanakları yaratırken, bu kitlelerin uzun süredir beklediği ekonomik canlanışın da müjdesi olarak halk desteğini daha da artırmıştır. Bu gerçek de bize Berlin Olimpiyatlarının ideolojik olduğu kadar aynı zamanda ciddi ekonomik amaçlara da hizmet ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Demiryolları hem taşımacılık hem de reklam ve tanıtım için kullanılmıştır. Dikkatlerin bu konuya çekilmesi maksadıyla bir takım kampanyalar organize edilerek, örneğin, Berlin tren seferlerine indirimler uygulanarak Olimpiyatlara yoğun bir katılımın önü açılmıştır. Bir başka önemli araç bir yıl boyunca tüm Almanya'da halka açılan Olimpiyat Sergisidir. Bu şekilde bir kere daha ulusal çıkarlar ve Olimpiyatlar arasındaki bağlantı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda söz konusu heyecan teknolojik anlamda önemli bir gelişmeye ebelik etmiş ve Almanya'da henüz emeklemek döneminde olan Alman Televizyonu, Olimpiyat oyunlarını dünya'da ilk defa canlı olarak yayınlamıştır.

Reklam bize iktidar sahibi olmayı sağlayacaktır. Reklam iktidarımızı güvenceye alacaktır ve reklam tüm dünyaya sahip olmamızı sağlayacaktır yaygın slogan haline gelir. Bu şekilde etkili bir propaganda ve reklam sayesinde kitleler politik plan ve hedeflerin bir parçası haline getirilmişlerdir. Bu artık bir tercih değil, bir ulusal görevdir. Olimpiyatlar sırasında 04.08.1936 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan ve Türk kamuoyunu da etkileyecek olan *Alman marşı çalınırken yüz elli bin kişi tek vücut olmuş marşı birlikte söylüyor. Stadyum adeta inliyor* şeklindeki sözler kitle ruhunun özetleyen ve Türkiye'yi de etkileyen yansımayı ortaya koymaktadır.

Ülkeye girişlerde vize kolaylıkları sağlanırken, özellikle yurt dışı temsilciliklerine bu konuda ciddi bir görev düşmüştür. Başka bir ifade ile Almanya'nın gülümseyen yüzünü sergilemekle görevlendirilmişlerdir. Olimpiyatların Türkiye'deki yansımasını ortaya koyan yine 21.08.1936 tarihli Cumhuriyet Gazetesine baktığımızda:

...Almanya olimpiyatlar için memleketine gelen seyyahlara bilhassa, oyunlar ile ilgili, gazeteci, sporcu ve idarecilere azami kolaylıklar tanımakta ve tasavvur edilmeyecek kadar nazik davranmaktadır. Almanya da polis eski polis değil, gümrük memurları eski memurlar değil gereksiz kontroller adam hırpalamalar yok olmuş. Her tarafta selam, güler yüz, nezaket. Tam sınırdaki büyük garda kocaman çiçeklerle donatılmış kocaman bir Tak ve Almanya'nın Muhterem Misafirleri Hoş geldiniz yazısı... memleketin her yerinde bilhassa Berlin de misafirperverliğin en alasını görmek mümkün. Hamallar dahi güler yüzü ve nazik. Berlin yeni açılış merasimi yapılan bir sergi gibi her yerde çiçekler ve kent her yere asılan flamalar ile adeta bir gelincik tarlası gibi...

şeklindeki yorum bize konu ile ilgili ciddi fikir vermekte ve o günlerin atmosferini ortaya koymaktadır.

Olimpiyat meşalesi Berlin’de yanıp, Almanya’nın, **Gülümseyen yüzü** tüm dünyaya yansıtılırken, arka sokaklarda olup bitenler unutturulmuş, saklanılmıştır. Yabancı konukları ağırlamak, onlara karşı dostça ve yardımsever bir tavır sergilemek, rejimin, vaat ettiği istikrar ve mutluluğu göstermek, artık her erdemli yurttaşın görevi ve sorumluluğu olmuştur. Bundan öte erdemli ve vatansever bir yurttaş olmanın ön koşuluna dönüşmüştür.

7. Olimpiyatlarda kendini hissettiren Anti- Semit Söylem ve Yansımaları

1935 tarihli Nürnberg Yasaları Almanya’daki anti demokratik uygulamaların en açık yansımasıdır ve ulusal/uluslar arası kamuoyu bu gelişmeden haberdardır. Almanya bu şekilde ciddi bir “İnsan hakları ihlaline “ yönelik ilk adımı atarken pek çok ülke 1936 Berlin Olimpiyatlarında yer almak kararı vermiştir.

Nürnberg Yasaları gereği, “Yarı Yahudi” sayılmasına rağmen Theodor Lewald’ın, Organizasyon Komitesi Başkanlığını sürdürmesi, Berlin’in eşitlik ilkesinden taviz vermeyeceği yönündeki garantinin bir göstergesi olur. Gerçekte ise içeride giderek artan terör ve ayrımcı muameleleri gizleyen bir maskeden başka bir şey değildir.Theodor Lewald, 1933 yılı sonrasında III.Reich Spor Bakanı Hans von Tschammar und Osten’in emrine bağlanmış, tüm yetkilerini ve etkinliğini kaybetmiştir. Bu şekilde desöz konusu olan Alman ulusunun yüce çıkarları olduğunda, bunu Aryan olmayan birinin savunamayacağı düşüncesi bir kere daha eşitlik düşüncesine üstün gelmiş olur.

Konuklar ve atletler arasında yer alan Yahudi ve Afrika kökenliler, Alman konuk severliği ile karşılaşırken, Alman Yahudisi atletler için oyunlar bir tabu niteliğindedir. Oyunlarda yer almak şansına sahip olmadıkları, toplumsal ve ekonomik hayattan çıkarıldıkları gibi sportif hayattan da dışlanacaklardır. Bunun ilk göstergesi, tüm Yahudilerin spor kulüplerinden atılması ve de bu kişilere kulüp üyeliğinin yasaklanması olur. Bu şekilde Jean Marie Domenach’ın dikkat çektiği propaganda da önemli bir unsur olan, ortak düşman olgusu bu defa Yahudi klişesi olarak bir kere daha karşımıza çıkmaktadır. Hitlerci propagandanın temel ilkesinin, halka düşünme imkânı vermemek olduğunu görmekteyiz. Propaganda için kullanılan temalar önemli olmayıp sık sık değiştirilebilir. Önemli olan halkı harekete geçirmek ve bilinçaltlarına seslenebilmektir ki, girişilen propaganda ile bu amaca ulaşılmıştır.

Nisan 1933’te, tüm Alman spor kurumlarında “Sadece Aryanlar” politikasının kurumsallaştırılması söz konusu ırkçı politikaların ve Nürnberg yasalarının eyleme geçtiğini ortaya koymaktadır. Bu yasaya dayanarak, “Aryan olmayan” (Yahudi ya da yarı-Yahudi ve Roman) sporcular sistematik olarak Alman spor tesislerinden ve derneklerinden çıkarılmışlardır. (Adam, 2003: 87) Bunun ilk örneği, Alman Boks Birliğinin, Nisan 1933’te amatör şampiyon Erich Seelig’i Yahudi olduğu için Alman Boks Birliğinden çıkarması olmuştur. Bu gelişme üzerine Almanya’dan göç eden Seelig boks kariyerini ABD’de sürdürmek durumunda kalır. Bu gelişmeyi ise, bir diğer Yahudi sporcu ve Almanya’nın en iyi dereceli tenis oyuncusu, Daniel Prenn’in Almanya Davis Kupası takımından çıkarılması izleyecektir. Sintiboksör Johann Rukelie Trollmann’ın da içinde bulunduğu Romanlar, Alman sporundan dışlanırken, dünya şampiyonu yüksek

atlamacı, Gretel Bergmann'da ihraç edilen sporcular arasında yer almıştır. Gretel Bergmann Yahudi olduğu gerekçesi ile 1933'te Almanya kupasından ve 1936'da Alman Olimpiyat takımından çıkarılmıştır. Tüm bu gelişmelerde karşımıza çıkan ortak nokta, bu kimselerin Nasyonal Sosyalist Irk teorisine uymadıkları gerçeğidir.

Aryan ırka mensup olmadıkları savunulan sporcular spor kulüplerinden dışlanırken, Yahudi sporcular, Maccabee ve Shield gruplarını da kapsayan Yahudi derneklerini öne çıkarmak ve kendilerine tahsis edilmiş olan, tesisleri geliştirerek bu şekilde sportif faaliyetlerde bulunmak için bir araya gelmeyi tercih etmişlerdir. Fakat bu kısıtlı olanakların devletçe desteklenen yüksek fonlu Alman gruplarıyla kıyaslanmaları mümkün değildir. Yurttaşlığın temel unsuru olan siyasal-sivil ve ekonomik hakları ellerinden alınmış bu kimselerin sportif faaliyetlerinin de bu dönemden sonra göstermelik olmanın ötesine geçmeyeceği ortadadır.

Yahudi sporculara antrenman imkanı verilmediği, Yahudi sporcuların ulusal ve uluslararası yarışmalarda yer almasına imkan tanınmamasına rağmen Nürnberg Yasalarına göre “yarı Yahudi” kabul edilen iki sporcunun Olimpiyatlarda Alman Milli takımında yer alması dikkat çekicidir. Amaç elbette Almanya'nın, Olimpiyatların ruhu ve misyonuna sadık olduğu ve iddia edildiği gibi ırkçı/ayırıcı bir ülke olmadığını ortaya koymaktır.

Buna karşılık ABD'de ciddi bir fikir ayrılığı söz konusu olmuştur. ABD Amatör Sporcular Birliği Başkanı Jeremiah Mahoney, Nasyonal Sosyalistlerin ırkçı politikalarının olimpiyat ruhuna aykırı olduğunu savunmuş, ABD'li oyuncuların, Naziler ve Yahudiler arasındaki çatışmanın içine çekilmesine karşı çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, İsveç, Çekoslovakya ve Hollanda'da bir takım protesto ve boykot girişimi olduysa da bunlar başarılı olmamıştır. ABD'den yedi Yahudi erkek sporcu Berlin'e gittiğinde, oyunları protesto etmeleri için Yahudi örgütlerince baskı yapıldığı, yine bireysel olarak Yahudi sporcuların da Berlin Olimpiyatları'nı boykot etmeyi seçtiklerini gösteren örneklerle karşılaşmaktayız. Özellikle Amerika Yahudi Kongresi ve Yahudi İşçi Komitesi gibi örgütler boykotu desteklemişlerdir. Ancak bunların etkili olduğunu söylemek mümkün değildir.

Boykota destek verenlerin bir kısmı “Halkın Olimpiyatına” alternatif olarak Barselona'da düzenlenmesi planlanan “Karşı Olimpiyatlar” fikrini savunmuşlardır. İşçiler ve sosyalistlerin katılması ön görülen bu oyunlar ile Berlin'deki propagandaya karşıt bir propaganda oluşturulmak istenmiştir. Ancak protesto niteliğindeki Barcelona Oyunları, 1936 Temmuz'unda İspanyol İç Savaşı'nın patlak vermesi ile ertelenmiş, boykot başarısız olmuştur.

Olimpiyat Oyunlarının açıldığı 1 Ağustos'tan itibaren tüm dikkatli bir tavır içindedir. Yahudi karşıtı propagandanın her tür izi geçici olarak kaldırılmış, gazeteler sert söylemlerini yumuşatmışlardır. Pek çok konuk ve yarışmacı Irkçı sloganların Olimpiyatlar sonrasında yeniden asılmak üzere henüz kaldırıldığını bilmezken, barıştan yana ve toleranslı Almanya imajı yabancı izleyici ve gazetecilerin gözünü kamaştırmıştır. Bu esnada ise, Alman İçişleri Bakanlığı'nın

emriyle Berlin'de bulunan Roman ve Sintiler, "Şehir temizleme Planı" kapsamında şehrin dış mahallerinden sürülmüş, hatta Olimpiyat oyunları süresince oluşturulan toplama kamplarında tutulmuşlardır. 16 Temmuz 1936'da, Berlin ve çevresinde ikamet eden 800 Roma tutuklanıp, Berlin dış semtlerinden biri olan Marzahn'da özel bir kampta polis gözetiminde tutulmuşlardır. Bu arada gelen konukların mümkün olduğunca rahat etmesi ve Almanya'nın sözümlerine ona özgürlükçü havasını soluması için konukların hiçbir şekilde, Eşcinsellik karşıtı, dışlayıcıya ve uygulamalara maruz kalmaması için özel bir çaba sarf edilmiştir.

İtina ile hazırlanan bu organizasyon sırasında pek çok kimse yayın yapan medya kuruluşlarının Propaganda Bakanlığının sıkı kontrolü altında olduğunu bilmeyecek, ya da bilmediğini iddia edecektir.

Hatta Nürnberg yasalarına göre yarı Yahudi kabul edilen ve ABD'de yaşayan Helene Mayer'in, Berlin Olimpiyat Oyunlarında Almanya'yı temsil etmesine izin verilmiş olması bu konudaki en önemli istisnai teşkil etmektedir. Helene Mayer'a Olimpiyatlarda yer almak imkanı sağlayan, damarlarının yarısında akan ari kan değil, uluslararası kamuoyunun tepkisini çekmemektir. Yetkililer Helene Mayer'ın oyunlara katılmasına izin verdikleri gibi, Helene Mayer, bayanlar bireysel eskirimde gümüş madalya kazanmıştır. Ancak madalya kazanan Alman takımındaki diğer sporcular gibi kürsüye çıktığında Nazi selamı vermek durumunda kalacaktır. Yani bireyselliğini bir tarafa bırakarak kitle ruhu içerisinde anonimleşmek durumunda kalmıştır. Eşitlik vaat eden Olimpiyatlar bu şekilde kişilik sahibi bireyi anonimleştiren, onu birbiri ile değiştiren bir rejime hizmet etmiştir bir kere daha.

Helene Mayer, Olimpiyatlardan sonra ABD'ye geri dönerken, bundan sonra artık başka hiçbir Yahudi sporcunun Almanya için yarışmadığını görmekteyiz. Helene Mayer ve diğer dokuz Yahudi sporcunun, Nasyonal Sosyalistlerin Olimpiyatlarında madalya kazanması aslında bir tür paravan hizmeti görmüştür, diyebiliriz. Çünkü Berlin bu şekilde asıl politikası ve bu politikanın hedefindeki kesime yönelik gerçek planlarını bir kere daha gizlemek imkanına sahip olmuştur.

8. Basın ve Radyonun Rolü

1-16 Ağustos 1936 tarihleri arasında gerçekleşen Berlin Olimpiyat oyunları hem politik hem de medyatik bir olaya dönüşmüştür. Basın, Radyo, hatta henüz emekleme dönemindeki Televizyon dahi bu konuya endekslenmiştir. Nasyonal Sosyalistler iktidara geçer geçmez kontrol altına aldıkları noktalardan biri basın olmuş ve buradaki kontrol mekanizması Olimpiyatlar sırasında daha baskın olarak hissedilmiştir. Yazılı ve sözlü medya ulusal ve uluslararası gelişmelerden ziyade tek bir konu hakkında haber vermekle yükümlü kılınmıştır: **Berlin Olimpiyatları ve bunun ulusal davaya katkısı**. Direktiflerin dışında hareket eden, haber yapan ve yayında bulunan gazeteci veya basın mensubunun vatan ihanet ile damgalanması ve tutuklanması ise günlük bir realite olmuştur.

Yazılı basın kadar önemsenen bir diğer önemli araç da radyo olmuştur. **Volksempfänger** adı verilen radyo sayesinde propagandanın her eve

girebildiğini görmekteyiz. Volksempfänger'i dinlemek bir zorunluluk olmuş, yabancı istasyonların dinlenmesi kesinlikle yasaklanmıştır. O günlerde yaygın bir slogan olan *Volksempfänger sayesinde tüm Almanya Führer'i dinlemekte*sözü bize radyonun bu süreçte ne denli önemli olduğunu bir kere daha göstermektedir.

Ayrımcı ve ırkçı politikalar üstü kapalı ve dolaylı olarak sürdürülürken, bu daha ziyade yabancı basın vasıtası ile gerçekleştirilmiştir. Özellikle ABD'nin Güney eyaletlerinde yayınlanan, başta siyahi atletler ve sporcular aleyhinde yayın yapan gazete/dergiler vasıtası ile ırkçı söylem dolaylı yoldan sürdürülmüştür. Böylece, temiz ve saygın Alman basını, ellerini kirlenmeden kiralık katiller vasıtası ile amacına ulaşmıştır.

Oyunlar sırasında 3,7 Milyon kişinin (Schor, 2010: 3) oyunları seyretmesi sağlanmıştır. Bu sadece sahalar ve arenalardaki seyirci sayısıdır. Gerçekleştirilen uluslararası radyo yayını sayesinde Berlin Olimpiyatlarının tüm dünya da yaklaşık olarak 300 Milyon kişi tarafından dinlenebilmiştir. Kırk bir ülkede ve elli dilde gerçekleşen yayınlar için muazzam bir gazeteci ve sunucu ekibi oluşturulurken, bin Alman basın mensubu yedi yüz yabancı basın mensubunun bu tanıtım ekibinin parçası olduğu tespit edilmiştir. Olimpiyat tarihinde ilk defa televizyon yayınının gerçekleşmesi, yayının Leipzig, Dresden ve Potsdam kentleri başta olmak üzere Almanya'da 160 bin seyirciye ulaşması, özel bir Olimpiyat Gazetesinin yayınlanması, bu konudaki çabayı bir kere daha ortaya koymaktadır. Bu şekilde oyunlar sırasında meşruiyet arayan bir rejim bir şekilde bir kere daha amacına ulaşmış olur.

Dikkat çekici olan bir diğer gelişme ise Olimpiyatlar sırasında rejim ve kilise arasındaki diyalogun öne çıkarılmaya çalışıldığıdır. Gerçekte Nasyonal Sosyalist rejim, kilisenin toplumsal ve siyasal denetimini mümkün olduğunca asgari düzeye indirmek ve kilisenin gücünü kırmaktan yana iken, Olimpiyatlar sırasında bunun tersi bir tavır sergilenmiştir. Rejimin kilise aleyhtarı propagandasında basın önemli bir rol oynarken bu defa kilisenin aleyhinde yazanlar adeta cezalandırılmıştır. Bunun öne çıkan bir örneği, Almanya da o günlerde en çok satan, "*Die Stimme*" adlı haftalık gazetenin Protestan Kilisesi aleyhine yayınladığı yazılardan ötürü dört aylığına kapatılması olmuştur. Bu şekilde uluslararası kamuoyunun tepkisi ve oluşabilecek olumsuz bir Almanya resminin önüne geçilmek istenmiştir (Jesse, 2000: 121).

9. Leni Riefenstahl ve Olympia

Rejiminin propagandasına hizmet eden, siyasetin, sanat ve spor ile nasıl ilişkilendirildiğine işaret eden bir diğer önemli alan sinemadır. Sinema sadece günlük hayatın sıkıntısına karşı bir meşguliyet aracı değil, kitlelere belli fikirleri empoze edecek bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle Alman sineması bu dönemle beraber, giderek propaganda filmleri üreten bir endüstriye

dönüşmüştür. Bunlardan öne çıkan ikisi Fritz Hippler'in yönettiği "Der Ewige Jude-Ebedi Yahudi"² ve Leni Riefenstahl'in yönettiği Olympia adlı çalışmadır. Leni Riefenstahl tarafından çekilen Olympia adlı belgesel film, Siyaset-Spor-Sinema ve Propaganda ilişkisini en iyi ortaya koyan çalışmalardan biri olarak, söz konusu bu çalışmada özellikle değerlendirilmiştir. Olympia'da, Cermen ırkının bedensel farklılığı, estetik ve gücü sergilenirken, siyasal amaçlar ile spor arasında bir bağ kurularak toplumsal motivasyon oluşturulmaya çalışılmaktadır. Film Hitler'in doğum gününde ilk defa gösterildiğinde, Hitler memnuniyetini *Riefenstahl bize Nasyonal Sosyalist bedenleri resmetmektedir. Tazı gibi, zayıf, hızlı ve çevik. Deri gibi sert. Krupp çeliği kadar dayanıklı bedenler* şeklindeki sözler ile ortaya koyacaktır. Oysa Riefenstahl bundan ötesini ideolojinin şekillendirdiği yeni tip Alman yurttaşını" tüm dünyaya sergilemeyi başarmıştır.

Parti yönetiminin direktifi ile çekilen, "Fest der Schönheit" (Güzelliğin Şenliği) ve "Fest der Völker" (Halkların Şenliği) adlı iki bölümden oluşan Olympia, bu anlamda bir başyapıt olarak nitelendirilmektedir. Leni Riefenstahl, Partinin yükselişi ve zaferini konu alan, Triumph des Willen (İradenin Zaferi), Sieg des Glauben (İnancın Zaferi) ve Tag der Freiheit-Unsere Wehrmacht (Özgürlüğün Günü- Ordumuz), adlı filmlerin başarısından sonra, 1936'da Berlin Olimpiyatları'nı kaydetme teklifi almıştır. Her üç film de, rejim ve ideolojinin propagandasına ciddi katkı sağlamıştır. Filmin çekimi tam olarak iki yıl sürmüş ve o yıllarda bir belgesel film için harcanan bu süre, filmin Olimpiyatların propaganda için ne denli önemli olduğunu bize göstermektedir. Çekimler için altmış kameraman yetiştirilmiş, yüz yetmiş kişilik bir ekip oluşturulmuştur. Propaganda Bakanlığınca filmin çekimi için 1,5 Milyon Reich Marklık bir ödenek tahsis edilmiş olması da bize rejimin propaganda aracı olarak filmin ne kadar önemsendiğini göstermektedir. Leni Riefenstahl ise tek amacının, Olimpiyat oyunlarını tüm dünyaya en mükemmel şekilde yansıtmak olduğunu söylerken asıl hedef Almanya'nın al artan gücünü ortaya koymaktır (Reichel, 1993: 269).

Yine, Olympia'nın çekim çalışmalarını konu alan bir belgesel çalışma 1937 yılında Paris Dünya Fuarında altın madalya almış, 1938 yılında Hitler'in doğum gününe denk gelen Berlin'deki ilk gösterimi bir dünya turnesi izlemiştir. Böylece Olimpiyat oyunlarını konu alan filmin gösterimi ile, Nasyonal Sosyalist rejim ve onun dayandığı ideolojik temeller, Viyana, Graz, Paris, Kopenhag, Stockholm, Helsinki, Oslo ve Roma'da seyirci ile buluşmuştur. Leni Riefenstahl film sayesinde 1937/38 döneminde Alman

² Hippler'in yönettiği 1940 tarihli filmin tanıtımında yer alan " Bu filmde Varşova Gettosunda çekilen gerçek görüntüler bize Yahudilerin, gerçekte nasıl göründüklerini göstermektedir. Bu şekilde onların Avrupalı medeni kişiler maskesinin ardına saklanmadan ki gerçek yüzlerini görebilmek mümkün olacaktır." şeklindeki ifade bize film ile anti-semit propagandanın nasıl amaçlandığını ve sinema vasıtası ile geniş kitlelere nasıl ulaşılmaya çalışıldığını göstermektedir. Bu şekilde temel hedef "Yahudi meselesinin nihai çözümünde" kitlelerin desteğini almak ve meşruiyet sağlamak olmuştur.

Devlet Nişanını ve İsveç Kutup Ödülünü, Venedig Uluslararası Film Festivalinde Altın Madalya, Yunan Spor Ödülünü ve 1938 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Altın Madalyaya atfen bir Olimpiyat Diploması almıştır. Ancak kazanan Riefenstahl'dan ziyade Nasyonal Sosyalizm olmuştur. Güç, zarafet ve iktidar olgularının kaslı vücutlar ve hareket halindeki insan kitleleri ile idealize edildiği, spor-siyaset ilişkisini ortaya koyan çalışma özellikle ideolojik açıdan eleştirilmiştir. Alman atletlerin kusursuz vücudunun gösterilmesi, bazı eleştirmenler tarafından bir ırkı öne çıkarmak olarak değerlendirilmiş, yönetmen bu anlamda faşist bir sanat anlayışına hizmet etmekle suçlanmıştır. Leni Riefenstahl her ne kadar faşist bir estetik yaratmak kaygısı ile hareket etmediğini ifade etse ve söz konusu eleştirilerde kendisini; *Jesse Owens'in belgesel filmde yer alması bile ırkçı bir politikayla film yapmadığının bir kanıtıdır. Sporcuların ırkına değil, sadece performansına baktım...* şeklinde savunsa da, bu eleştirilerden uzak duramamıştır.

Dikkat çeken bir gerçek de her ne kadar ırkçı bir düşünceye hizmet etmesi öngörülse de söz konusu bu yapının kendisine de ters düştüğü gerçeğidir. Özellikle Amerikalı ve Afro-Amerikalı sporcuların başarısına yer veren çalışma bu anlamda, Nasyonal Sosyalist Propagandanın sık sık atıfta bulunduğu üstün ırk düşüncesini adeta çürütmüştür. ABD'li sporcu Jesse Owens'ın altın madalya alışı ile bu tez geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü Jesse Owen bu şekilde Nasyonal Sosyalizmin savunduğu, aşağı ırka mensup olanlar Arı ırktan üstün ve daha başarılı olamazlar düşüncesinin aksini kanıtlamıştır.

Olympia, önemli ve başarılı propaganda hareketini tamamlayan halkayı oluşturmuştur. Giderek bireyselliğin yok olduğu, eşitlik vaat ederken daha fazla eşitsizlik getiren, bireyleri, grupları, farklı olan her şeyi, tehdit eden bir rejim ve onu besleyen anonim bir kitle toplumunun varlığına hem hizmet etmiş he de onu belgelemiş, gözler önüne sermiştir. Bu hali ile de söz konusu bu çalışmada tartışmaya çalıştığımız düşüncüyü ortaya koyduğu için bizim için daha da anlamlı bir yer tutmaktadır. Olympia'nın yönetmeni ise yaşananlar karşısında sessiz kalmayı, gerçekleri görmezden gelmeyi tercih etmiştir. Yıllar sonra ise kendisine o günlerde olup bitenler sorulduğunda vereceği tek cevap "Bir daha olmaz sanmıştım" olacaktır.

10. Türkiye'deki Yansımalar

1930'lu yıllara geldiğimizde Türkiye'nin Batı'dan esen rüzgârdan etkilendiği bir gerçektir. Bu durumda anti-semit ve ırkçı söylemin yükseldiği, demokratik hukuk devleti olmak karakterini geriye iten Almanya'da gerçekleşen Olimpiyat oyunlarına Türkiye'nin nasıl yaklaştığı, kanımca son derece önemlidir.

Türkiye, 1936 olimpiyatlarına ikisi kadın altmış sporcu ile katılmış ve Olimpiyatlara katıldığı 1924 yılından beri ilk defa bu olimpiyatlarda altın madalya almaya hak kazanmıştır. İki kadın sporcu Halet Çambel ve Suat Aşeni Fetgeri, Türkiye'yi eskrim dalında temsil ederken, Greko-Romen güreş dalında Yaşar Erkan altın madalyayı kazanmıştır. Aynı Olimpiyatlarda Ahmet Kireççi, serbest güreş dalında bronz madalya almış, Türkiye'yi Kiel'de gerçekleştirilen yelken yarışlarında temsil eden Harun Ülman ve Behzad Bayar ikilisi ise

sekizinci olmuşlardır. Bu şekilde Türkiye Olimpiyatları on dokuzuncu sırada tamamlamıştır.

Berlin Olimpiyat oyunlarının Türkiye açısından en önemli özelliği, ilk defa iki kadın sporcunun Olimpiyatlarda yer almış olmasıdır. Türkiye bu şekilde çağdaş Türkiye ve Çağdaş Türk kadını bir kere daha uluslar arası kamuoyu ile tanıştırmak imkânına sahip olmuştur. Bu hali ile de diyebiliriz ki, Berlin Olimpiyatları, “Değişen ve modernleşen Türkiye” resminin ortaya konması açısından son derece önemli bir fırsat (Almanya’daki uygulamalar ile karıştırılmaması gerekse de) olmuştur.

Halet Çambel, *Sonradan duyduk ki olimpiyatlara katılmamızı Atatürk istemiş* derken aslında çok önemli bir konuya işaret etmektedir. Halet Çambel’in bu sözleri kendisi ve Suat Aşeni Fetgeri’nin Olimpiyatlarda yer almasının adeta bir tür ulusal görev olarak görüldüğünü ortaya koyarken, bu olgu bize Cumhuriyetin erken dönem yurttaşlık anlayışının haklardan ziyade görev ve sorumluluklar üzerine inşa edildiğini gösterir niteliktedir. Bu durumda da diyebiliriz ki Berlin Olimpiyatlarına katılarak çağdaş Türk kızını orada temsil etmeleri sureti ile Halet Çambel ve Suat Aşeni Fetgeri aslında ulusal birer görevi yerine getirmişlerdir. Hatta Cumhuriyetin görev ve sorumluluk bilincindeki erdemli genç yurttaşları olarak hareket etmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti, artık kadın-erkek ayrımı olmaksızın uluslararası arenada temsil edilecek kadar çağdaş bir görünüm sergilerken, Ankara Olimpiyatlar veya benzeri uluslararası etkinlikler sayesinde toplumda diğer kadınlara model olarak gördüğü yurttaşlarını uluslar arası kamuoyu ile tanıştırmak fırsatını da yakalamıştır. Berlin Olimpiyatlarında bu şekilde ortaçağ karanlığından çıkmayı başaramış, yüzünü, ruhunu ve aklını örten peçeden kurtulabildiği iddiasındaki ama aslında henüz toplumun tümünü temsil etmeyen-edemeyen modern Türk kadınına görmekteyiz. Bu aynı zamanda hala eril ve erkek egemen bir devlet ve toplum olmakla eleştirilen, genç Türkiye Cumhuriyetinin bu surette “Kadınsız bir İnkılap” ürünü olmadığı, Cumhuriyet’in aslında Türk kızlarını unutmadığını da ortaya koyabildiği, bir tür savunma niteliğindedir.

Berlin Olimpiyatları, Türkiye’nin çağdaş yüzünü ortaya koyabilmek için bir fırsattır. Ancak aynı dönemde, Türkiye’nin ilk defa yer aldığı 1908 Olimpiyatlarından farklı olarak, adını duyduğumuz Aleko Mulos, 1912 yılında Türkiye’yi temsil eden Vahram Papazyan ve Mıgırdıç Mıgıryan ve benzeri sporcuların isimlerine rastlayamamaktayız.

Yine dikkate alınması gereken bir olgu da o yıllarda Türkiye’de sporun siyasetle iç içe geçtiği ve sporun bir şekilde tek partinin çıkarlarına hizmet etmeye başladığıdır. (Atabeyoğlu, 2001: 45) 1924 yılında kurulan ilk spor teşkilatı olan, Türkiye İdman Cemiyeti İttifakının, zamanla parti ile olan yakın bağı sporun yavaş yavaş bağımsızlığını kaybedip hakim siyasi görüş ve onu temsil eden parti kontrolüne geçişini de beraberinde getirmiştir. CHP’nin Carl Diem’le ilişkiye girmesi ve buna bağlı olarak Carl Diem’in desteği ile Türk Spor Kurumunun kuruluşu, bu şekilde Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı’nın şekil ve

isim değiştirmesi bu süreci tamamlayan gelişme olur. Bu tarihten sonra Türk Spor Kurumunun üç temel işlevi;

1- Beden eğitimi ve spor yaptırarak, onları örgütleyip ülkeye yayarak,

2- Tıpkı ulusal birliğin tek merkezden, Ankara'dan örgütlenmesi gibi, "asıl merkez, tabii merkez" Ankara'dan Türkiye'nin spor birliğini sağlayarak, planlayarak, disiplin altında tutarak,

3-Yeni dönemde, spora, "*Türk gencini, Türk yurttaşını yurdun düşmanlarına karşı, gerek tek başına gerekse birlikte kavgada üstün kılacak, gelecek meydan savaşlarında Türk ordusuna evik, yürekli, kahraman, ateşli, anlayışlı, söz dinler dayanıklı elemanlarla dolduracak*" olan bir eğitim aracı olacaktır. Bu hali ile denilebilir ki spor bir Şekilde yeniden dönüştürülen yurttaşlığın Őekillenmesinde önemli bir araç olmaktadır.

Bu dönemde Olimpiyat cemiyeti, CHP'ye bağlanıp, Türkiye'deki tüm sporcuların CHP'ye ye olması koşulu getirilirken, 19 Mayıs 1936 gösterilerinde gençler ilk defa CHP parti bayrakları ile yer almışlardır. 1936 Berlin Olimpiyatlarına katılan Türk sporcuların formalarında Ay Yıldızın yanı sıra CHP'nin simgesi olan Altı Okun da yer alması ise sporun giderek Parti ile bütünleşmekte olduğunun başka bir işaretidir. Bu gelişme her ne kadar Atatürk'ün tepkisine sebep vermiş ve 1938 yılında Türk Spor Kurumu 3530. sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile kapatılmış da olsa uzun süre spor ve siyaset i içe geçmeye devam edecektir. Spor Parti kontrolünden çıkarılarak tekrar bir devlet içi haline getirilmif de olsa, bu örnek bize açıkça Ankara'nın Berlin oyunlarına bakışını, o yıllarda Türkiye'deki hakim siyasi görüş ve kamuoyu tutumunu görmemizde yarar sağlamaktadır.

Uluslararası kamuoyu ve Olimpiyat Komitesi ilk dönemlerde değişen söyleminden ötürü Almanya'yı boykot etmek girişiminde bulunurken, Türkiye'de ne resmi çevreler ne de kamuoyunda bu tür bir tutuma rastlamamaktayız. Elbette bu yıllar ilk beş yıllık sına ve kalkınma planının devreye girdiği ve Türkiye'nin yoğun olarak yabancı yatırıma ihtiyaç duyduğu yıllardır. Türkiye ve Almanya arasında iki taraflı ekonomik ilişkilerin geliştiği bu dönemde Ankara-Berlin ilişkileri aynı zamanda olumlu bir seyir izlemeye başlayan Ankara-Londra ilişkileri için de bir denge unsurudur. Türkiye'nin 1932 yılında Almanya ile ihracat toplamı 13 milyon lira iken bu rakamın 1936 yılında 41.7 milyon lira (Armaoğlu, 1995: 354) yükseldiği, yine Almanya'nın Türkiye'nin krom ihracatında önemli bir yer tuttuğu, oluşan bu Alman-İngiliz rekabetinin Türkiye için vazgeçilmez olduğunu bilmekte fayda vardır. Bu durum da Türkiye siyasi ve ekonomik olarak önemsediği, denge politikasının önemli bir unsuru olarak gördüğü Berlin'i rencide edecek bir harekettten kaçınmıştır, dersek bu kanımca yanış olmayacaktır.

Sonuç

Gelişmeler bize 1936 Olimpiyat Oyunlarının Hitler'in arzu ettiği etkiyi bıraktığını kanıtlamaktadır. Arzulanan muazzam bir Propaganda Gsterisini hayata geçirmek idi ve gelişmeler bize bunun hem ulusal hem de uluslararası arenada gerçekleştiğini göstermektedir. Hatta bunun dışında rejim

gerçekleştirilen bu propaganda sayesinde meşruiyetini artırmış ve ihtiyaç duyduğu uluslararası desteği kısmen de olsa sağlamıştır.

1936 Olimpiyatları, modern zamanın en etkileyici, en çok konuşulan oyunları olarak tarihe geçerken, Nasyonal Sosyalistler en gelişmiş teknolojiyi kullanarak ve oyunlara mümkün olduğunca geniş bir kamuoyunun katılımını sağlayarak dünyayı yanıltmayı başarmışlardır. Mükemmel bir organizasyon ve kusursuz finansal imkanlar, etkileyici mimari yapıtlar ile birleştiğinde o güne dek dünyanın gördüğü en etkileyici olimpiyat oyunlarını gerçekleştirmek de “Onurlu Alman ulusuna „ nasip olmuştur.

Otto Dann’ın ifade ettiği gibi Olimpiyat Oyunları anti demokratik ve milliyetçi bu rejimin uluslararası arenada tanınmasını ve de politik anlamda pekişmesini dahası Türkiye de dahil olmak üzere diğer devletlerin sempatisini kazanmasına sağlamıştır. Bundan öte kanımca gelişmeler için, dünya iki haftalığına insan hakları ve demokrasi düşüncesine göz yummuş ve kendisini olimpiyatların “pembe hayaline” kaptırarak olası gelişmelere ebelik etmiştir.

1935 yılında Almanya’ya gelen ABD Olimpiyat Komitesi Başkanı Avery Brundage, Nazilerin kontrolünde gerçekleştirdiği kısa ziyaretinde, oyunların hiçbir şekilde politik hedeflere araç olmadığına ikna edilirken bundan öte gördüklerinin – dahası kendisine gösterilenlerin- gerçek Almanya’yı yansıttığını, bir tehlikenin söz konusu olmadığını ve oyunlara yönelik boykot girişimine gerek olmadığını ifade etmiştir.

Almanya’da var olan ayrımcı ve dışlayıcı uygulamalara karşı oyunlar sırasında hiçbir ciddi tepkinin, karşıt gösteri ya da bir protesto hareketinin yaşanmamış olması bize bir kere daha girişilen propagandanın başarısını ortaya koymaktadır. Kitleler bu hali ile gerçekleşen her eylemin ortak çıkarların uğruna yapıldığına ikna olmuştur. Bundan öte geniş halk kitlesi rızasını ortaya koymuştur. Çünkü her şey Almanya ve Almanlar için, onları yüce çıkarları için yapılıyordu.

Hitler sahip olduğu ekonomik gücü, bu büyük organizasyon için seferber etmeyi bilmiştir. Çünkü bu şekilde iki hafta için de olsa Berlin dünyanın merkezine dönüşmeyi başarmıştır. ABD’li gazeteci Shirer “Naziler her şeyden önce oyuncularını göz önünde tutarak oyunlarda bugüne dek olmayan müsrif ve bonkör bir anlayışla hareket ettiler. Buna ek olarak da ziyaretçiler, özellikle de ticaret adamlarını cezbeden inanılmaz imkanlar sunmuşlardır.

Gerçekten Türkiye de dahil olmak üzere tüm dünya, Berlin den etkilenmiştir. Oluşan bu hayranlık ortamında Almanya ulusal ve uluslararası politik planlarını gerçekleştirebilmek için gerekli hareket kabiliyetini de kazanmış olur. Böylece bir süreliğine takındığı gülümseyen maske onun bir sonraki terör ortamını hazırlaması için ona hem zaman hem de güç kazandırmıştır.

Almanya bu şekilde Olimpiyatların sloganı ve misyonu olan **Barış içinde yaşamak** idealinin savunucusu olduğunu, savaşmak niyetinde olmadığı ve silahlanması konusundaki endişeleri bertaraf etmek konusunda başarılı olmuştur.

Spor-Siyaset ve Propaganda’nın tümüyle iç içe geçtiği Berlin Olimpiyatlarında olayları bu denli etkileyici kılan bir unsur, “Seyirciler, sporcular ve diğer bütün

katılımcıların, süreç boyunca sadece görmeleri gerekeni görmüş olmalarıdır.” Almanya, Olimpiyat Oyunlarını kendi çıkarı için başarılı bir şekilde bir propaganda aracına dönüştürmeyi başarırken, hukuk devleti ve demokratik değerleri geride bırakmıştır. Aynı zamanda kitle ruhu harekete geçip meydanlar, rejimi yücelten ona hayranlığı günden güne artan, yaşananlar karşısında giderek körleşen insan yığınlarının oluşumuna da katkı sağlamıştır.

Herkes barıştan yana, dost bir Almanya resmine bakarken hiç kimse Olimpiyat oyunları sırasında Berlin’e çok yakın olan Sachsenhausen da bir toplama kampının inşa edildiğini fark etmeyecek kadar oyunlar ve burada sergilenen gösterilere kör bakıyordu. Tüm dünya Ari ırkın Olimpiyatlar vasıtası ile sergilediği bu gösteriye hayran kalırken, uluslar arası kamuoyu *Yenilenin bu defa diploması yerine silah ve saldırgan bir tutumla şahlanışına* adeta meşru bir gözle bakarak, gelişmelere seyirci kalmıştır.

KAYNAKÇA

- Adam, U.D. (2003). *Judenpolitik im Dritten Reich*. Düsseldorf: Droste Verlag.
- Duvosion, A. (2005).“Olympische spiele und Politik”. E. tarihi: 25.08.2012, <http://www.auguste-piccard.ch/pages/TM-PDF/TM2005/TM2005Duvoisin.pdf>.
- Hegel V. A. (2008). “Die Stunde der Propagandisten. Propaganda zu den Olympischen Spielen 1936”. <http://www.dhm.de/~jarmer/olympiaheft/olympia4.htm>. E. tarihi: 01.09.2012.
- Armaoğlu, F. (1995). *20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, İstanbul*: Alkım Yayınevi.
- Atabeyoğlu, C. (2001). *Sporla Devlet mi, Devlette Spor mu?* İstanbul: Milli Olimpiyat Komitesi.
- Bellers, J. (1986). *Die Olympiade in Berlin 1936 im Spiegel der ausländischen Presse*, Münster: Lit Verlag.
- Benz, W. (2000). *Geschichte des Dritten Reichs*. Berlin: C.H.Beck Verlag.
- Bernett, H.(2009). “Deutschland und die Olympische Bewegung in der Zeit des Nationalsozialismus”. <http://www.sport.unimainz.de/mueller/Texte/Deutschl+OlympBewegInNS-Zeit.pdf>. E. tarihi: 04.09.2012.
- Blatt, S. (2010). *Propaganda und Berichterstattung während der Olympischen Spielen 1936. Deutsche Sport Hochschule*. Geschichte Seminar. Deutschland und die Olympischen Spielen.
- Bogdanur, V. (2003). *Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi*. II. Cilt. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Brecht, B. (1975). *Faşizm üzerine yazılar*. (Çev. Ali Sait).Ankara: Maya Yayınları.
- Breuer, M. (2010). “Sport Zwischen Kampf und Spiel - Der Sport begriff in den Werken von Carl Diem”. <http://www-brs.ub.ruhr-unibochum.de/netahtml/HSS/Diss/BreuerMeike/diss.pdf>. Erişim tarihi: 02.09.2012.

- Dann, O. (2000). *Nation und Nationalismus in Deutschland 1790-1990*. München: Beckische Reihe.
- Domenach, J. M. (2003). *Politika ve Propaganda*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gellner E. (2008). *Uluslar ve Ulusçuluk*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Frei, N.(2005). *Führer Devleti*. (Çev. Akın Kanat). İzmir: Politikus Yayınları.
- Heywood, A. (2010) *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.
- Keresticioğlu Özkan, İ. (2009). *Türkiye de Neo liberalizm-Demokrasi ve Ulus Devlet, Sabiha Sertel-Eşref Edip Tartışması: Modernleşme sürecinde Türk Milliyetçiliğinin iki farklı yüzü*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Kissinger, H. (2009). *Diplomasi*. (Çev. İbrahim H. Kurt). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kışlalı, A.T. (1995). *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Jesse, E.(2000). *Totalitarismus im 20. Jahrhundert*. Bonn: Bundes Zentrale für Politische Bildung.
- Laclau, E. (1998). *İdeoloji ve Politika*. (Çev. Hüseyin Sarıca). İstanbul: Belge yayınları.
- Oktay, C. (2012). *Modern Toplumlarda Savaş ve Barış*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Rodov, A. (2008). “Wie erfolgreich war die Propaganda in N.S. Deutschland und warum war sie so erfolgreich?”
<http://www.charterhouse.org.uk/MainFolder/Academic/Academic%20Review/Anthony%20Rodov.pdf>. E. tarihi: 12.09.2012.
- Teichler, H. J. (1991). *Internationale Sport Politik im Drittenreich*. Berlin: Schorndorf Verlag.
- Cumhuriyet Gazetesi. “Berlin dünyanın mıknatısı oldu”. 04.08.1936.
- Cumhuriyet Gazetesi. “Olimpiyatlar-İtalya Futbolda nasıl birinci oldu?”. 19.08.1936.
- Cumhuriyet Gazetesi. “Olimpiyatlarda Kapanış Merasimi”. 21.08.1936.
- Cumhuriyet Gazetesi. “Berlin’de ve bütün sporlarda alınan umumi sonuçlar”. 22.08.1936.
- Cumhuriyet Gazetesi. “Deniz Teşvik Müsabakaları”. 23.08.1936.

1936 BERLIN OLYMPICS: MEANS OF PEACE OR A PROPAGANDA TOOL FOR A REGIME IN NEED OF LEGITIMATION?

Astract: When it comes to relations between sports, politics and propaganda, Olympic Games are important examples. Especially between the two world wars during the rise of totalitarian regimes this relation became more intensified and propaganda superseded diplomacy. In this atmosphere starting from sports and arts, most of the social pursuits

turned into mere tools in the hands of the totalitarian powers. In this study, taking 1936 Olympic Games as a sample case we discussed the relation between sports and politics in Nazi Germany. We tried to evaluate this relation with a special emphasize on the propaganda element and its repercussions Turkey. For this reason, in this study, we will discuss the theoretical relationship between Politics and Propaganda prior to Sports. In the following sections, we will discuss how the National Socialists in Germany took power, how this relationship has changed over time, and how the dominant ideology to serve the Olympic games has changed. At the same time, we include discussions on how these developments affected Turkey. The purpose of this discussion is to provide Turkey's perspective on these matters. This will also enable us understand how Turkey's domestic and foreign political views have evolved over time with the effect of western World.

Key Words: Olympics, National Socialism, Propaganda, Revisionism, Racism

